

10. Serdiuk S. & Herasymova S. (2022). Biblioteki Ukrainy pid chas viiny: adaptatsiia do novykh realii ta vyznachennia priorytetiv. *Bibliotechnyi forum: istoriia, teoriia i praktyka*, 3 (29), pp. 9—14.
11. Symonenko O. (2023). Bibliotechni innovatsii yak zasib dlia perspektyvnoho rozvytku: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid. *Nauk. pr. Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*, 69, pp. 126—138. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2023_69_11.
12. Khimich Ya. (2025). Innovatsiina diialnist bibliotek: svitovi ta ukrainski trendy. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*, 3, pp. 9—15. DOI: 10.36273/2076-9555.2025.3(344).9-15.
13. Horchynska V. (2025). Biblioteka yak laboratoriiia maibutnoho: novi funktsii, instrumenty ta suspilni roli v epokhu transformatsii. *Bloh Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho*. Available at: <https://oth.nlu.org.ua/?p=11079>.
14. Publichna biblioteka v zhytti mistsevoi hromady (z praktyky roboty biblioteki-filii s. Tomashivtsi-2 (Kamiane) Kaluskoї TsBS. (n. d.). *OUNB imeni I. Franka*. URL: <https://lib.if.ua/prof/?p=21>. [Accessed: 27.07.2025].
15. Trends and Issues in Library Technology. January 2022. *IFLA Repository*. Available at: <https://repository.ifla.org/bitstreams/341c95ba-865f-498f-be33-1e12a43c0d87/download> [Accessed 27.07.2025].
16. Innovatsiini tekhnolohii rozrobky veb-saitiv: trendy ta rishennia 2025. *Wezom*. Available at: <https://wezom.com.ua/ua/blog/naynovishi-tehnologiyi-veb-rozrobki-2025-yak-stvoryuyutsya-suchasni-sayti> [Accessed 27.07.2025]

Надійшла до редакції 9.08.2025

[https://doi.org/10.36273/2076-9555.2026.1\(354\).20-25](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2026.1(354).20-25)
УДК 023.4.088.6:004.8]:303.62](477)(045)

Дмитро Гончаров,
аспірант кафедри цифрових комунікацій
та інформаційних технологій ХДАК
dmytro.honcharov.main@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-4560-3545>

Використання штучного інтелекту в бібліотеках України: досвід, ставлення й етичні виклики (за результатами опитування українських бібліотечних фахівців)

У статті наведено результати опитування українських бібліотечних фахівців щодо досвіду опанування й використання технологій штучного інтелекту (ШІ), а також ставлення до цих інструментів. Мета дослідження полягає у виявленні закономірності між професійною роллю фахівців, наявністю досвіду бібліотечної роботи та оцінкою етичних, правових і практичних викликів упровадження ШІ у бібліотечну сферу. В опитуванні взяли участь 106 представників бібліотек різних регіонів України, як науковців, так і практиків. За результатами дослідження зроблено висновок, що 73% респондентів мають досвід використання ШІ, але працювали з ним здебільшого епізодично. Найбільшу зацікавленість і досвід застосування ШІ демонструють керівники бібліотек, проте потребують глибших теоретичних знань технології; бібліотекознавці виявляють обережність і брак практичного досвіду, тоді як бібліотекарі-практики переоцінюють власні компетентності щодо роботи з ШІ. Висновки дослідження є корисними для побудови стратегії запровадження технологій ШІ у практику роботи українських бібліотек.

Ключові слова: штучний інтелект; бібліотекознавство; етичні аспекти ШІ; готовність до впровадження технологій; професійна освіта бібліотекарів; інноваційна діяльність бібліотек

Постановка проблеми. Сучасні бібліотеки дедалі активніше інтегрують технології штучного інтелекту в діяльність, однак наразі не мають відповідного технічного забезпечення, фінансування, навчальних ресурсів і підготовлених кадрів, здатних ефективно застосовувати ці інструменти у професійній практиці. З одного боку, впровадження ШІ в бібліотечну сферу потребує розв'язання багатьох організаційних і фінансових питань, а також технічної модернізації установ, а з іншого — використання новітніх технологій передбачає залучення фахівців із більш сучасними (порівняно з традиційними бібліотекарями) професійними навичками, адже зменшення обсягу рутинних завдань

супроводжується появою нових, як-от розв'язання етичних дилем та усунення технічних негараздів. Бібліотекознавці дедалі більше досліджують ШІ, бібліотекарі-практики активно використовують популярні доступні генеративні моделі, і рівень їхньої обізнаності зростає. Водночас результати міжнародних опитувань свідчать про значну варіативність у сприйнятті ШІ та готовності до його впровадження в бібліотечну діяльність, тому актуальним завданням є визначення поточного стану українських бібліотек у цій царині.

Аналіз досліджень і публікацій. Головний бібліотекар Університету Вірджинії L. S. Lo опитав

760 колеґ, переважно зі США, визначив їхні професійні ролі, рівень досвіду, розуміння різних технологій та аспектів ШІ і дійшов висновку, що, попри усвідомлення переваг цього інструменту, ступінь розуміння технологій і готовність до їх практичного застосування залишаються низькими: 42% респондентів ніколи не використовували генеративний ШІ в роботі, а 28% — рідше ніж раз на місяць [3, с. 643].

A. Subaveerapandiyana та A. A. Gozali анкетували 386 бібліотечних фахівців з Індії, але питання радше були спрямовані на виявлення навичок, потрібних для впровадження ШІ в бібліотечну діяльність, й оцінювання ефективності його використання в бібліотеках загалом, аніж на розуміння технологій на рівні конкретного фахівця чи бібліотеки, тому висновки про високий рівень обізнаності індійських фахівців із ШІ є недостатньо обґрунтованими [6, с. 12].

У Хорватії дослідники опитали 171 бібліотекаря-практика, проте відповіді надали лише 38, половина з яких оцінили свої знання ШІ як недостатні. З'ясовано, що 30% фахівців чинять опір впровадженню ШІ, але 84% планують пройти навчання, організоване хорватським центром безперервного професійного розвитку бібліотекарів, що може змінити їхнє ставлення до технології [4, с. 230].

Дослідження також проводили в Малайзії, де експерти опитали 71 працівника різних бібліотек і зробили висновок, що фахівці мають бажання, достатню підтримку з боку керівництва, комп'ютерну інфраструктуру й навички впровадження ШІ, але гірше розуміють етичні ризики, не обізнані з політикою бібліотеки в питанні застосування технології. Найбільшою проблемою респонденти визнали фінансування [2, с. 188].

Українські дослідники дістали відповіді щодо використання технологій ШІ лише з 8 установ. Зокрема, фахівці використовують ChatGPT, Gemini, DeepL, ResearchRabbit, Leonardo AI, DALL·E 3, Canva, Wepik, Runway, Eleven Labs, HeyGen, D-ID, проте автори не вважають результат репрезентативним, тому слід провести додаткові опитування [5, с. 321].

Отже, науковці активно вивчають ставлення бібліотечних фахівців до використання в роботі ШІ, але українському бібліотекознавству бракує системних емпіричних досліджень, які б враховували реальні умови й потреби працівників.

Мета статті — визначити рівень обізнаності, досвіду використання й ставлення бібліотечних фахівців України до технологій ШІ; виявити закономірності між професійною роллю, досвідом і оцінкою етичних, правових та практичних викликів впровадження ШІ у бібліотечну сферу.

Результати дослідження можуть слугувати основою для розроблення рекомендацій щодо впровадження технологій ШІ в діяльність бібліотеки, які враховуватимуть реальні потреби, рівень готовності й виклики, з якими стикаються працівники.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наприкінці 2024 р. було проведено анкетування україн-

ських бібліотекарів і бібліотекознавців щодо розуміння ними можливостей та очікувань від застосування технологій ШІ в бібліотечній практиці. В опитуванні взяли участь 106 фахівців, з них 45% — представники Харківської області, 33% — м. Києва, решта — Дніпропетровської, Волинської, Львівської, Полтавської, Вінницької, Хмельницької, Донецької, Чернігівської, Миколаївської, Запорізької та Київської областей. Респонденти визначили свої ролі в бібліотеках, які часто перетинаються, а саме:

— науковець-бібліотекознавець (36 фахівців): дослідник, який вивчає бібліотечну справу й інформаційні науки, аналізує тенденції, впроваджує нові методи та працює над розвитком бібліотекознавства як наукової дисципліни;

— бібліотекар-практик (57 фахівців): спеціаліст, який безпосередньо працює з користувачами, здійснює обслуговування, управління бібліотечними фондами, каталогізацію, надає інформаційні послуги;

— керівник (29 фахівців): особа, яка обіймає управлінську посаду, ухвалює рішення щодо стратегій розвитку бібліотеки, планує та координує роботу персоналу, здійснює адміністрування й упровадження нових послуг.

Прогнозовано, що різні ролі зумовлюють різні очікування від використання ШІ та мають унікальний досвід роботи з технологією, а отже мета дослідження полягала у віднайденні цих закономірностей. Додатково було опрацьовано інформацію щодо досвіду роботи в бібліотечній галузі: до 10 років — 25 фахівців; 11—20 років — 19; 21—30 років — 30; 31—40 років — 21; понад 40 років — 11; освіти респондентів: доктор у сфері бібліотечних наук або суміжних галузях — 9 фахівців; доктор філософії у сфері бібліотечної справи або суміжних галузях — 14; магістр у сфері бібліотечної справи або суміжних галузях — 27; вища або завершена вища освіта бакалавр/спеціаліст/магістр у будь-якій сфері — 50; середня або фахова передвища освіта — 6.

Лише 17 фахівців взагалі не мають практичного досвіду роботи з ШІ, 12 ніколи не використовували його для виконання професійних завдань, тобто 73% респондентів хоча б раз працювали з інструментами ШІ.

Кілька разів на тиждень для робочих завдань ШІ використовують 21% бібліотекарів, 41% керівників і 16% науковців. Кількість фахівців, які частіше використовують ШІ поза роботою (22%), і кількість фахівців, які частіше використовують ШІ для роботи (24%), приблизно однакова. Ці показники свідчать, що бракує освітніх ініціатив для бібліотечних працівників, адже більшість дізналася про технологію завдяки її популярності, а не через курси, професійне чи класичне навчання.

Серед 15 респондентів, які використовують ШІ майже щоденно, — 8 бібліотекознавців, 6 керівників і 5 бібліотекарів-практиків. Отже, попри те, що більшість фахівців обізнані з технологіями ШІ, їх засто-

сування залишається епізодичним, що свідчить про початкову стадію впровадження інтелектуальних систем у діяльність бібліотек.

Мета першого блоку питань — зрозуміти, як давно респонденти почали застосовувати ШІ в бібліотечній діяльності. Виявилось, що жоден бібліотечний керівник до 2020 р. не знав про перспективи впровадження технології у професійну діяльність; 41% очільників дізналися про ШІ у 2023 р.; бібліотекознавці рівномірно дізнавалися про ШІ у 2022—2024 рр., а 56% бібліотекарів — у 2022—2023 рр. Ці дані підтверджують висновок, що початок ери використання ШІ в бібліотечній галузі України зумовило зростання популярності ChatGPT: більшість фахівців довідалися про цей інструмент менше ніж за два роки до моменту опитування.

Наступне запитання анкети мало на меті оцінити розуміння респондентами базових концепцій ШІ від 1 до 5. Керівники та практики в середньому надали однаковий результат — 2,6, а науковці — 2,4. Ці відповіді не можна вважати об'єктивним результатом, адже представники різних ролей мають різний досвід роботи з ШІ, тому важливим блоком анкети стали запитання, у межах яких потрібно було виокремити п'ять різних технологій штучного інтелекту та з'ясувати рівень досвіду роботи з ними бібліотекарів.

Теоретично про генеративний ШІ (GPT тощо) чули 91% респондентів, а 34% учасників добре розуміють концепцію й мають практичний досвід використання, хоча серед науковців таких лише 25%. Ці показники свідчать, що саме практична зручність спонукає фахівців застосовувати ШІ, і 55% керівників вважають технологію перспективною. З технологією нейронних мереж, частиною яких є трансформери GPT, фахівці обізнані гірше, але 38% розуміють і можуть пояснити її основні концепції. Третина бібліотекознавців розуміють тему, хоч не мають досвіду, а серед тих, хто має досвід — найбільше керівників.

Більш загальне поняття машинного навчання, одним із методів якого є нейронні мережі, не можуть пояснити 64% респондентів, і найменше про нього знають керівники. Цей результат свідчить про потребу розроблення навчальних програм для підвищення кваліфікації лідерів, адже вони активно використовують ШІ, мають повноваження й можливості впроваджувати інновації на різних рівнях, проте їм бракує достатнього обсягу теоретичних знань. 90% респондентів ніколи не використовували технології опрацювання природної мови (NLP), водночас основні поняття цієї предметної сфери можуть пояснити 33% бібліотекознавців, 31% керівників бібліотек і 26% бібліотекарів-практиків. Ці показники доводять, що рівень знань цієї технології не корелює з фахом респондента.

Технологія оптичного розпізнавання символів (OCR) зрозуміла лише 28% опитаних, тоді як 10% мають практичний досвід роботи з нею. Концепцію цього інструменту розуміють 39% науковців, 37% керівників і 21% бібліотекарів-практиків, а це свід-

чить, що керівники й науковці більше цікавляться досвідом інших бібліотек. Наприклад, фахівці Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка обізнані з технологіями NLP та OCR, оскільки заклад кілька років використовує їх у роботі [1, с. 99]. Отже, українські бібліотекарі переважно ознайомлені з технологіями генеративного ШІ, при цьому керівники набули найбільшого досвіду роботи з ними, бібліотекознавці — найменшого, а фахівці-практики потребують системної освіти з опанування технологічних засад роботи з цим інструментом.

Задля об'єктивного розуміння рівня знань фахівців-практиків щодо ШІ було розраховано різницю та середнє квадратичне відхилення між середнім арифметичним оцінок знань п'яти технологій і загальною самооцінкою розуміння базових концепцій ШІ. Виявлено, що керівники переоцінили свій рівень знань лише на 2%, однак середнє квадратичне відхилення становить приблизно 26% від повного діапазону шкали, що свідчить про помітну варіативність у сприйнятті респондентами власних знань. Бібліотекознавці в середньому оцінили себе найадекватніше, хоча середнє квадратичне відхилення також є відчутним — близько 20%, водночас бібліотекарі-практики найбільше переоцінили власні знання — на 16% при відхиленні майже 23%, що свідчить про тенденцію до завищення власних навичок внаслідок набуття практичного, але побіжного досвіду застосування ШІ. Отже, керівники бібліотек найкраще розуміють концепції ШІ та демонструють реалістичніше розуміння своїх знань; бібліотекознавці вивчають технологію повільніше, але теж обережні в судженнях; бібліотекарі-практики значно переоцінюють власні знання й найбільше потребують саме теоретико-методичного вивчення ШІ.

Визначення рівня сприйняття респондентами інструментів нейромереж неможливо без розуміння рівня опанування ними цих технологій. Фахівців додатково опитали щодо кількості конференцій, курсів, вебінарів, майстер-класів, присвячених можливостям використання ШІ, в яких вони брали участь, і з'ясувалось, що 73% респондентів взяли участь хоча б в одному заході, при цьому керівники бібліотек відвідували такі заходи частіше за бібліотекознавців. На запитання про важливість навчання технологій ШІ в найближчому майбутньому керівники в середньому обрали значення 4, практики — 3,9, а бібліотекознавці — 3,7. Якщо проаналізувати відповіді лише тих бібліотекознавців, які не є керівниками чи практиками, то серед них середня оцінка становить 3,44; до того ж 54% респондентів очікують зміни в роботі бібліотек завдяки впровадженню ШІ впродовж наступних п'яти років. Отже, дані опитування свідчать, що науковці значно повільніше усвідомлюють швидкість змін і перспективу застосування ШІ у практичній роботі порівняно з керівниками бібліотек.

Респондентам також поставили запитання, наскільки масштабно слід упроваджувати ШІ в діяльність бібліотек, і в середньому відповідь становила 3,3.

Оцінка для всіх ролей майже однакова, і свідчить, що 92% фахівців більше потребують знань із ШІ саме для підвищення власної ефективності, а не заради впровадження технології у роботу бібліотеки. Це можна пояснити бажанням бути конкурентоспроможним, мати цікавішу роботу й не стикатися з потребою вивчати конкретні рішення й залежати від обраних технологій.

Наступне запитання стосувалося рівня готовності бібліотек до впровадження ШІ вже сьогодні: практики оцінили його у 3 бали, керівники — у 2,9, а науковці — у 2,6 (цей показник не залежить від досвіду роботи респондентів).

Окрім того, що українські бібліотеки не готові до впровадження ШІ через брак фінансів, кваліфікованих спеціалістів, технічної й організаційної бази, є також етичні виклики, які потребують системного аналізу та врегулювання. Анкета містила блок із п'яти запитань щодо оцінювання рівня значущості етичних і правових аспектів використання ШІ у бібліотеках. Кожен ризик респонденти оцінювали від 1 до 5 балів, де 1 — аспект становить незначний ризик чи майже не впливає на суспільство, його наслідки не є вагомими, а 5 — становить суттєву загрозу, яка може мати широкомасштабні наслідки для суспільства й потребує негайного реагування (табл. 1).

Таблиця 1

Ризики впровадження ШІ в роботу бібліотеки

Оцінка	Категорія	Скорочення фахівців	Маніпуляція суспільством	Порушення конфіденційності	Дискримінація	Авторське право
1	Практик	14	6	8	8	7
	Керівник	4	0	1	2	2
	Науковець	4	3	3	5	2
	Усі	18	8	11	15	11
2	Практик	13	4	7	8	9
	Керівник	7	4	6	5	5
	Науковець	9	4	5	6	5
	Усі	27	10	14	15	14
3	Практик	17	14	12	20	14
	Керівник	10	7	8	14	8
	Науковець	11	5	7	12	4
	Усі	33	23	25	38	26
4	Практик	8	22	17	14	16
	Керівник	6	9	8	3	8
	Науковець	7	12	11	5	13
	Усі	18	35	31	21	29
5	Практик	5	11	13	7	11
	Керівник	2	9	6	5	6
	Науковець	5	12	10	8	12
	Усі	10	30	25	17	26

Перше запитання стосувалося впливу ШІ на кількість робочих місць і можливість їх масового скорочення через впровадження технологій: 9% респондентів зазначили, що це високий ризик (5), у вище помірному (3+) його оцінили 64% науковців, 62% керівників і 52% практиків; окрім того, серед бібліотекарів-практиків, які не мають додаткової ролі бібліотекознавця чи керівника, — 39%, а серед керівників, які не є науковцями, — 55%. Навіть респонденти, які не набули практичного досвіду застосування ШІ, надали відповіді, близькі до середніх показників інших груп.

Другим ризиком було визнано потенційну недостовірність згенерованого контенту, що може впливати на суспільну думку: 28% респондентів

оцінили це питання критично важливим, а 8% — неважливим. Вище помірному (3+) цей ризик оцінили 80% науковців, 86% керівників і 82% бібліотекарів-практиків.

Третій ризик — конфіденційність і проблеми безпеки даних, оскільки ШІ опрацьовує великі обсяги даних, серед яких є персональні: критично важливим його оцінили 24%, а неважливим — 10%. Вище помірному (3+) цей ризик оцінило 78% науковців, 76% керівників і 74% бібліотекарів-практиків.

Четвертий ризик — дискримінація, адже, наприклад, використання певних алгоритмів потребує значних коштів, що може обмежувати доступ до знань: це є критичним для 16% і неважливим для 14% респондентів. Вище помірному

(3+) цей ризик оцінили 69% науковців, 75% керівників і 71% бібліотекарів-практиків.

Останній ризик — питання авторського права, адже незрозуміло, хто має права на згенерований контент: розробник алгоритму, автори матеріалів, на яких алгоритм навчався, власне алгоритм чи користувач ШІ: питання є критичним для 25% і неважливим для 10% опитаних. Вище помірного (3+) цей ризик оцінили 81% науковців, 76% керівників і 72% бібліотекарів-практиків. Середнє арифметичне цих ризиків високим (4+) вважають 25% опитаних, а низьким (<2) 13%.

На запитання, чи може впровадження ШІ призвести до зниження ефективності працівників бібліотек, позитивно відповіли 38% спеціалістів, серед них оцінка ризику скорочень через ШІ на 25% вище, ніж тих, хто так не вважає. Отже, фахівці демонструють відносно високий рівень чутливості до етичних і правових аспектів ШІ, тому потрібна єдина стратегія впровадження й навчання ШІ на державному рівні, а також єдині етичні стандарти, що допоможуть знизити ризики. Жодна з оцінок ризиків не демонструє статистично значущої залежності від рівня освіти чи досвіду роботи респондентів (табл. 1).

Сорок три респонденти надали відповідь на відкрите запитання щодо власних прикладів використання ШІ в бібліотечній справі. Керівники бібліотек послуговуються технологією для маркетингу, створення презентацій, пресрелізів, віртуальних виставок і контенту для соціальних мереж, тобто поліпшують візуальну привабливість установи у віртуальному середовищі. Водночас серед прикладів є створення сценаріїв, анімацій, музичних творів, листівок, озвучування літературних героїв, тобто керівники бібліотек активно використовують генеративний ШІ й у культурно-просвітницькій діяльності, насамперед під час підготовки інноваційних заходів для юних читачів. Окрім творчих рішень, ШІ застосовують для редагування текстів, пошуку джерел, створення анотацій і систематизації даних, добору ключових слів й орієнтовних індексів УДК, логотипів, таблиць і навіть написання грантових заявок. Бібліотекознавці використовують ШІ для пошуку бібліографічних джерел, цитат, формулювання ключових слів, редагування англійських статей. Технологія допомагає готувати плани наукових праць, тез конференцій, транскрибувати відео- й аудіоматеріали, оформлювати презентації, але деякі науковці критично оцінили якість генерації наукових текстів і точність розпізнавання зображень. Бібліотекарі-практики за допомогою ШІ шукають натхнення для творчих завдань, створюють публікації для соціальних мереж, презентації та відеоматеріали, а також генерують ілюстрації, ігри, заголовки й тексти для реклами бібліотечних заходів, застосовують для оформлення шаблонних документів, складання сценаріїв, планування, перекладу та редагування нечитабельних текстів.

Додаткові відкриті коментарі залишили 29 опитаних фахівців. Керівники описали такі проблеми під час роботи з ШІ: брак належної технологічної бази й

умов для її виникнення; неможливість ігнорувати технологію, бо колеги активно її впроваджують; досвідчені бібліотекарі ігнорують ШІ; перевірка згенерованої інформації потребує забагато часу; виконання рутинних бібліотечних процесів вимагатиме меншої кількості спеціалістів, але водночас сучасний бібліотекар матиме нові обов'язки; для невеликих сільських бібліотек доступ до технологій і навчання обмежений. Бібліотекознавці зауважили про такі проблеми: недостатня обізнаність і потреба системного навчання основ ШІ, через що проблемні питання доводиться обговорювати лише з колегами, які вже мають відповідний досвід; недостовірність списків джерел, згенерованих ШІ; застаріле комп'ютерне обладнання й програмне забезпечення, брак ІТ-фахівців; застосування технології може частково зменшити навантаження на наявних спеціалістів, яких нині бракує, за умови ефективного управління процесом впровадження технологій. Бібліотекарі-практики виокремили такі проблеми: потреба у практичних воркшопах і набутті досвіду використання всіх можливостей ШІ; вплив молодих креативних фахівців; швидкість розвитку ШІ та втрати актуальності знань щодо технології; брак державної політики у сфері розвитку бібліотек.

Висновки. Можливості штучного інтелекту почали активно популяризувати в бібліотечних установах після 2022 р., що тісно пов'язано з розробленням генеративних моделей. Керівники бібліотек випереджають решту респондентів за рівнем практичного використання ШІ, бажанням навчатися технології, але відчувають нестачу теоретичної бази. Бібліотекознавці мають слабшу мотивацію до вивчення ШІ й поступаються практичним досвідом, вони дізнаються про можливості інструменту пізніше за бібліотекарів-управлінців і практиків. Не виявлено вираженої залежності між значним практичним досвідом бібліотечної діяльності й ставленням до ШІ: окремі досвідчені фахівці обережніше оцінюють перспективи запровадження ШІ в бібліотеках, проте мотивація до навчання і рівень знань цих технологій від досвіду не залежать. Представники різних суспільних ролей високо оцінили потребу системного вивчення теоретичних аспектів і практичного використання ШІ-технологій. Бібліотеки поки не готові до їх масштабного впровадження, однак зацікавленість фахівців у самоосвіті в цій царині є важливим рушієм змін, а отже можна прогнозувати, що рівень знань про ШІ щороку зростатиме. Нині виразна така тенденція: науковці схильні вище оцінювати ризик скорочень фахівців у бібліотеках і проблеми, пов'язані з авторським правом через ШІ, тоді як практики, котрі безпосередньо виконують рутинні бібліотечні операції та взаємодіють із користувачами, сприймають ці ризики найменш загрозово. Керівники бібліотек використовують ШІ як засіб підвищення інноваційного іміджу бібліотеки, розширення її соціокомунікаційних можливостей, оптимізації аналітичних й управлінських завдань, але їх більше непокоїть конфлікт неминучості змін і браку технічної й кадрової готовності до них галузі. Досвід

науковців свідчить про інструментальне, але водночас критичне використання ШІ, орієнтоване на підвищення швидкості рутинної частини досліджень, їх найбільше хвилює проблема системної підготовки до використання технологій ШІ та недостовірність згенерованих даних. Бібліотекарі-практики сприймають ШІ як корисного помічника для виконання щоденних завдань, але наголошують на потребі практичної підготовки фахівців, здатних навчати роботи з новими технологіями, оскільки алгоритми ШІ розвиваються швидше, ніж оновлюються освітні матеріали.

Отже, в сучасних бібліотеках ШІ стає багатофункціональним інструментом, спроможним позбавити рутинних операцій в адміністративній, науковій і практичній діяльності. Наразі небагато фахівців опанували його досконало, і більшість навчається на власних помилках. Результати використання технології складно оцінити об'єктивно, проте очевидно, що

працівники, які мають навички роботи з ШІ, виконують свої обов'язки значно ефективніше, ніж ті, хто їх не має. Періоди пандемії COVID-19 і російсько-української війни стали серйозним випробуванням для українських бібліотек, особливо університетських у прифронтових містах, де читачів суттєво поменшало. Бібліотечні установи усвідомили важливість розвитку у віртуальному середовищі й, попри труднощі, демонструють конкурентоспроможність серед колег — світових лідерів.

Перспективи подальших досліджень. Стрімкий розвиток технологій ШІ зумовлює потребу моніторингу динаміки зміни ставлення до них бібліотечної спільноти; вивчення стану розв'язання проблеми опанування інструментів ШІ бібліотечними фахівцями; визначення напрямів удосконалення інформаційних продуктів і сервісів, створених на основі цієї технології.

Список бібліографічних посилань

1. Івашкевич О. В. Штучний інтелект в акустиці функціонування книгозбірень України. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 2. С. 97—101. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bdi_2023_2_15 (дата звернення: 10.10.2025).
2. Artificial Intelligence Readiness in Malaysian Libraries: An Assessment Framework / M. N. Masrek et al. *Journal of Applied Science, Engineering, Technology, and Education*. 2025. Т. 7, № 2. С. 181—194. DOI: <https://doi.org/10.35877/454ri.asci3875> (accessed: 21.10.2025).
3. Lo L. Evaluating AI Literacy in Academic Libraries: A Survey Study with a Focus on U. S. Employees. *College & Research Libraries*. 2024. Т. 85, № 5. DOI: <https://doi.org/10.5860/crl.85.5.635> (accessed: 20.10.2025).
4. Marinclin A., Idbek R., Popović M. Application of Artificial Intelligence in Academic Libraries. *Bosniaca*. 2024. № 29. С. 221—238. DOI: <https://doi.org/10.37083/bosn.2024.29.221> (accessed: 21.10.2025).
5. Shemaieva H., Kostyrko T., Prilutska A. Artificial Intelligence in Academic Libraries: Foreign and Ukrainian Experience. *University Library at a New Stage of Social Communications Development. Conference Proceedings*. 2024. № 9. С. 316—324. DOI: https://doi.org/10.15802/unilib/2024_318411 (accessed: 13.10.2025).
6. Subaveerapandiyan A., Gozali A. A. AI in Indian Libraries: Prospects and Perceptions from Library Professionals. *Open Information Science*. 2024. Т. 8, № 1. DOI: <https://doi.org/10.1515/opis-2022-0164> (accessed: 21.10.2025).

Dmytro Goncharov,
PhD Student,

Department of Digital Communications
and Information Technologies, KhSAC

The use of artificial intelligence in Ukrainian libraries: experience, attitudes, and ethical challenges (based on the results of a survey of Ukrainian library professionals)

The article presents the results of a survey of Ukrainian library professionals regarding their experience with and attitudes toward artificial intelligence (AI) technologies. The aim of the study was to identify correlations between the respondents' professional roles, their library work experience, and their evaluation of the ethical, legal, and practical challenges of implementing AI in the library sphere. The survey covered 106 representatives of libraries from various regions of Ukraine, including both researchers and practitioners. The results showed that 73% of respondents have experience using AI, although its usage is mostly occasional. Library managers demonstrate the greatest interest in and experience with AI applications but require deeper theoretical knowledge; library scientists display caution and lack of practical experience, whereas practicing librarians tend to overestimate their AI-related knowledge.

Keywords: artificial intelligence; library science; ethical aspects of AI; readiness for technology implementation; professional education of librarians; innovative library activities

Надійшла до редакції 30.10.2025